

Литература

1. *Taylor F.W.* Shop Management. New York, 1903. С.29.
2. *Ансофф И.* Стратегическое управление: Пер. с англ. М.: Экономика, 1989. С.115.
3. *Питерс Т., Уотерман Д.* В поисках эффективного управления: М. Наука, 1972. С. 46.
4. *Друкер П.* Эффективное управление. М, 1998. С.55.
5. *Penn X.O.* Управление в агропромышленном комплексе (вопросы теории и практики). М.: ВНИИЭСХ, 1994. С.60.

Джумабаев М.К.

МЕМЛЕКЕТТИК БАСКАРУДЫҢ АГРАРЛЫҚ-ӨНЕРКӘСІПТИК КЕШЕНІНДЕГІ НЕГІЗГІ БАҒЫТТАРЫ

Мақалада АӨК басқарудың жүйелері нарықтық қатынастар жағдайында қарастырылады. Тауар өндіріштерінің ынталары мен экономикалық тұтқа арқылы АӨК шаруашылық тәсілдерін реттеуде басқару ұғымы, ұстанымдар, мақсаттар, атқаратын қызметтер, ақпарат, құрылым, кадрлар, үрдістер, әдістер, технология және техникалық ақы-пұлдар белгіленеді..

Кілт сөздер: аграрлық-өнеркәсіптік кешен, басқару, жүйе, жұмыскерлердің саны, кадрлар, үдерістер, әдістер, технология.

Djumabaev M.K.

BASIC DIRECTIONS OF STATE ADMINISTRATION ARE IN AGROINDUSTRIAL COMPLEX

Annotation In the article examined control system by an agroindustrial complex in the conditions of market relations. A management concept, principles, aims, tasks, functions, information, structure, shots, processes, methods, technology and technical equipments, is marked. In adjusting economic mechanism in an agroindustrial complex by means of economic instruments and stimuli of commodity producers.

Keywords: agroindustrial complex, management, systems, quantity of workers, shots, processes, methods, technology.

УДК: 339:338.361 (575.2.)

Джумабаев М.К., Жунусалиева А. Б., Субанов Н.Ж.

*Институт социального развития и предпринимательства при
Министерстве молодежи, труда и занятости, г.Бишкек*

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПРОИЗВОДСТВА СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ПРОДУКЦИИ

Аннотация

В статье рассматриваются вопросы экономической эффективности производства сельскохозяйственной продукции в Кыргызской Республике и анализируются производство сельскохозяйственной продукции за ряд лет. Предлагается методика расчета эффективности производства продукции сельского хозяйства.

Ключевые слова: Крестьянские (фермерские) хозяйства, земельная площадь, пастбища, поголовье скота, эффективность продукции сельского хозяйства.

Введение

В 1991 году с переходом на рыночные отношения посредством введения земельных и имущественных паев преобразовано более 90% бывших колхозов и совхозов, обеспечено многообразие форм хозяйствования, созданы предпосылки для формирования и развития многоукладной сельскохозяйственной экономики. Создано 382,8 тыс. крестьянских (фермерских) хозяйств, в распоряжении которых в 2013 г. находилось 1006,0 тыс. га земель, что составляет 86,3% площади земель сельскохозяйственного назначения. Однако перераспределение собственности, особенно земельной и создание фермерских хозяйств в массовом масштабе не привело к повышению эффективности производства сельскохозяйственной продукции. Например, в 1990 г. в хозяйствах Республики было произведено 1572,9 тыс. т. зерна, в том числе 482,0 тыс. т. пшеницы, 592,0 тыс. т. ячменя и 406,3 тыс. т. зерна кукурузы. Если анализировать за годы реформы, то наблюдается постоянная тенденция увеличения объема зерновых по всем видам продукции, снижения уровня производства табака, Ячменя, хлопка-сырца и винограда (табл.1) [4, 92].

Таблица 1- Производство продукции растениеводства во всех категориях хозяйств Республики, тыс. т.

	1990г.	1995г.	2000г.	2005г.	2010г.	2011г.	2012г.	2013г.
Зерна - всего	1572,9	913,3	1568,7	1667,4	1583,8	1580,7	1438,3	1813,0
в т.ч пшеница	482,0	607,4	1039,1	950,1	813,3	799,8	540,5	819,4
кукурузу на зерно	406,3	116,0	338,3	437,3	440,9	446,4	578,3	568,2
ячмень	592,0	159,0	150,2	213,5	231,5	233,8	212,7	309,9
рис	3,1	7,0	19,0	17,1	20,9	19,4	23,1	27,2
Хлопок-сырец	80,8	74,5	87,9	118,1	74,0	101,3	84,7	68,6
Табак	53,9	17,6	34,6	13,4	9,9	9,9	7,4	6,5
Сахарная свекла	13,1	107,4	449,8	288,8	139,2	158,8	101,9	195,4
Маслич. культуры	5,2	-	53,4	87,6	60,7	56,6	58,6	55,7
Картофель	365,1	431,6	1045,6	1141,5	1339,4	1379,2	1312,7	1332,0
Овощи	487,3	318,4	746,8	736,6	812,1	820,9	865,9	881,5
Бахчевые культуры	54,3	23,0	65,3	85,8	157,3	151,6	193,3	195,8
Фрукты и ягоды	85,5	-	161,2	146,7	193,1	215,1	222,7	233,6
Виноград	29,2	-	26,5	11,4	4,5	6,7	7,9	8,1

Расчет сделан автором по данным Нацстаткома КР за 1990-2014 гг.

Природно-экономические условия Кыргызстана наиболее благоприятны для развития продуктивного животноводства и использования ресурсного потенциала для производства ценной продукции - мяса, молока, шерсти, яиц и др. Эффективность использования продуктивного (ресурсного) потенциала в животноводстве зависит от ряда факторов: биологических, породных, климатических, технических, организационно-экономических и др. В условиях рыночных отношений, возрастает значение продуктивного потенциала кормовой базы, применение новейших технических средств механизации, специализации, модернизации и инновации производства, современная реализация продукции, маркетинговых исследований рынка, обеспечения профессиональными кадрами.

За исследуемый период производство продукции животноводства характеризуется снижением производства мяса (в уб. весе). Такая же картина наблюдается и по производству яиц и шерсти. (табл. 2) [4, 94].

Таблица 2 - Производство продукции животноводства во всех категориях хозяйств Республики, тыс. т.

	1990г.	1995г.	2000г.	2005г.	2010г.	2011г.	2012 г.	2013 г.
Мясо (в уб. весе)	254,3	179,9	196,1	181,7	187,8	190,4	192,3	193,2
Молоко	1185,0	864,2	1105,0	1167,6	1359,9	1358,1	1382,4	1408,2
Яйца, млн. шт.	713,8	146,7	207,4	317,5	373,3	392,8	418,0	422,3
Шерсть (в физич. весе)	38,0	14,8	11,7	10,6	10,8	11,0	11,3	11,5
Производство в % к 1990 г								
Мясо (в уб. весе)	100	70,7	77,2	71,4	73,8	74,8	75,6	75,9
Молоко	100	72,9	93,2	98,5	114,7	114,6	116,6	118,8
Яйца, млн. шт.	100	20,5	29,0	44,4	52,2	55,0	58,5	59,2
Шерсть (в физич. весе)	100	38,9	30,7	27,8	28,4	28,9	29,7	30,3

Расчет сделан автором по данным Нацстаткома КР за 1990-2014 гг.

Как показывает анализ статистических данных, в условиях аграрной реформы очень много проблем, связанных с производством мяса, яиц и шерсти. По всем этим видам продукции еще не достигнута уровень, производства до аграрной реформы, то есть до 1991 г. Для удовлетворения потребности в питании и создания продовольственной безопасности, несомненно, важная и определяющая роль принадлежит производству мяса и яиц. В последние годы проблемы производства в крестьянских (фермерских) и личных подсобных хозяйствах производства мяса остается трудноразрешимой. Например, производство мяса в убойном весе в 2013 г. составило 193,2 тыс. т., или это составило к уровню 1991 г.- 90,1%. Такое недопроизводство, как показывает исследование, происходит за счет недопроизводства баранины и свинины. За изучаемый период производство баранины достигло лишь 63,5% к уровню 1991 г. и свинины – 60,9%. Главная причина недопроизводства кроется в резком сокращении численности овец и свиней, а также нарушении технологического процесса их откорма.

Экономическая эффективность в целом по предприятию определяется показателями стоимости валовой продукции в фактических ценах, валового дохода, прибыли, рентабельности. Экономическая эффективность производства отдельных видов продукции определяется путем сопоставления полученного эффекта с ресурсами или затратами; состав показателей при этом зависит от отрасли или цели использования продукции.

К основным показателям экономической эффективности животноводства относятся продуктивность животных (надой молока на 1 корову, среднесуточный прирост живой массы скота и птицы, настриг шерсти с 1 овцы, среднегодовая яйценоскость кур-несушек, средняя масс 1 головы реализованного скота, выход приплода на 100 маток), расход кормов на 1 цн. продукции, затраты труда на 1 ц продукции, себестоимость 1 цн продукции, прибыль от реализации продукции, прибыль на 1 цн продукции или 1 голову скота, уровень рентабельности.

Для определения экономической эффективности переработка мясной продукции применяют такие показатели, как расход сырья на единицу конечной продукции, выход конечной продукции на единицу сельскохозяйственного сырья, затраты на единицу продукции, себестоимость единицы продукции, прибыль от реализации продукции, уровень рентабельности [2, 47с.].

В целом систему показателей экономической эффективности можно представить следующим образом:

себестоимость продукции (по видам);

рентабельность производства (по видам продукции);
совокупная рентабельность;
стоимость валовой продукции в текущих ценах, валовой доход и прибыль на: среднегодового работника, человеко-день, 1000 сом. основных производственных средств, 1000 сом. совокупных средств;
группа показателей финансовой устойчивости и платежеспособности.

Исследованием показателей экономической эффективности сельскохозяйственного производства занимались экономисты-аграрники (Беляев А.В., Василенко Ю.В.) каждый из которых предлагал свою систему. Однако все они едины во мнении о том, что земля, труд, основные и оборотные фонды, уровень их использования лежат в основе понятия «экономическая эффективность» [3, 279с.].

Наиболее правильное, на наш взгляд, определение сущности понятия «экономическая эффективность сельскохозяйственного производства» сформировано Г.М. Лыч, который выделил:

- показатели, выражающие абсолютные результаты (эффект) сельскохозяйственного производства;
- показатели, выражающие абсолютные величины затрат в сельское хозяйство;
- относительные показатели, выражающие различные соотношения между результатами и связанными с их получением затратами.

Показатели экономической эффективности производства сельскохозяйственной продукции можно выделить на частные и обобщающие. К первым относятся количество продукции, производительность труда, землеотдача, фондоотдача, материалоотдача, издержки производства продукции, продуктивность полей и ферм и др., ко вторым может быть представлен не только количеством и качества произведенной продукции, прибыль (убыток), рентабельность.

Литература

1. Касмасов Р.А. Агропромышленное объединение на мелиоративных землях Республики Казахстан. Алматы.: «Кайнар», 1991. 47с.
2. Кыргызстан в цифрах. Статсборник, - Б., 1991-2014гг. 88, 102с.
3. Соколов О.В., Минаков И.А., Куликов Н.И. Экономика отраслей АПК. – М.: «Колос С», 2004. 279 с.
4. Сельское хозяйство КР. Нацстатком.- Б.: 1990-2014 гг. С.87-94.

Джумабаев М.К., Жунусалиева А. Б., Субанов Н.Ж.

АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҚ ӨНІМНІҢ ТИІМДІЛІГІН АРТТЫРУ

Аңдатпа Мақалада Кыргыз Республикасындағы ауыл шаруашылық өнімнің экономикалық тиімділігінің сұрақтары қарастырылады және әр жылдардағы ауыл шаруашылық өнім талданады. Ауыл шаруашылық өнім тиімділігінің есеп әдістемесі ұсынылады.

Кілт сөздер: фермерлерлік шаруашылықтар, жердің ауданы, жайылымдар, ірі қара мал саны, ауыл шаруашылық өнімнің тиімділігі.

Djumabaev M.K., Dunucaliva A.B., Cubanov H.D.

THE EFFICIENCY OF AGRICULTURAL PRODUCTION

Annotation In the article examined, questions of economic efficiency of production of agricultural goods in Kyrgiskoi to Republic and analysed productions of agricultural goods for the

row of years. Methodology of calculation of efficiency of production of goods of agriculture is offered.

Keywords: the Peasant (farmer) economies, landed area, pastures, population of cattle, efficiency, profitability, to the products of agriculture.

ӘОЖ 336.76.(574)

Жұмабаева А.М.

Қазақ ұлттық аграрлық университеті

КӘСІПОРЫН ӨНІМІНІҢ БӘСЕКЕГЕ ҚАБІЛЕТТІЛІГІН АРТТЫРУ ЖОЛДАРЫ

Аңдатпа

Мақалада кәсіпорын өнімдерінің бәсекелік қабілеттілік факторлары мен бағалау критерийлері және бәсеке қабілеттілігін арттыру жолдары қарастырылған.

Кілт сөздер: бәсеке, өнімнің бәсекелік қабілеттілігі, инновациялық технологиялар, тауардың өмірлік циклы, индустриалды-инновациялық даму, бәсекеге қабілеттілікті бағалаудың критерийлері.

Кіріспе

Қазіргі заманғы кәсіпорындар өздерінің бәсеке бағытын нығайту үшін әлемдік нарықтың жоғарылап келе жатқан талаптары, тұтынушылық сұраныстың дифференциалануы, инновациялық айналымдардың азаю қажеттілігі және өндіріске ғылыми-техникалық жетістіктерді енгізу мәселелерімен бетпе-бет кездесуде.

Бәсекеге қабілеттілік дегеніміз - кез-келген экономикалық объектілерге тән қасиет. Физикалық табиғатына және атқаратын қабілетіне қарамай, барлық тауарлар, сондай-ақ оларды өндіру, пайдалану жүйелері бәсеке мәселесі шеңберінде қарастырылады, тіпті мұндай талдау аспектісі абстрактілі емес, нақты экономикалық қызметтің практикалық мәні.

Өнімнің бәсекеге қабілеттілігі - тауарлардың тұтынушы қажеттілігін жоғары деңгейде қанағаттандыруын және осының арқасында нарықты өз орнын табуы. Басқа сөзбен айтқанда, бұл тұтынушының талғамына сай келетін және оның сатылуын қамтамасыз ететін өнімнің қасиеттері.

Бәсекеге қабілеттілік арттыру механизмі – кәсіпорынның нәтижелі жетістікке жету жолында атқаратын іс-әрекеттері арқылы сипатталады. Дұрыс таңдап алынған механизм осы кәсіпорынның нарықтық бәсекелестерімен салыстырғанда ұзақ уақытқа ұтымды жағдай жасауына негіз болады [1].

Өнімді нарыққа шығару - өте жауапты кезең. Жаңа өнім үшін жаңадан өткізу нарығын құру керек. Жаңа өнімнің бәсеке қабілеттілігіне немесе нарықта өнімнің өтуіне әсер ететін факторларды қарастырайық. Өнімнің бәсекеге қабілеттілігінің жоғары көрсеткіші кезінде табысты өтуі тек өнімнің жаңалық дәрежесі мен оған тұтынушының қызығушылығы ғана емес, сонымен бірге бағалық стратегияға да байланысты. Әдетте, өнімнің модификациясы сату көлемін жаңалыққа қарағанда тезірек ұлғайтады, өйткені тұтынушы берілген өнім туралы біледі. Модификацияланған өнімнің бағасы бұл кезеңде модификацияланбаған өнімнің баға деңгейіне қарағанда сәл жоғары болуы мүмкін. Жаңалық өнімнің бағасы бірінші этапта аналог бағалық нишаның жоғарғы шегімен анықталады және жақсы жарнамалық, ақпараттық пен сервистік сүйеуден кейін бәсекеге қабілеттілік деңгейіне сәйкесінше жоғарылауы мүмкін.

Кәсіпорын өнімінің бәсекеге қабілеттілігі белгілі бір факторлардың ықпалымен қалыптасады. Олардың арасындағы негізгілері:

- баға;